

Ваљало би кренути од обнове и јачања свести о јединству српског културног простора. А онда ићи даље, корак по корак... Можда су културни посленици, попут Србе Игњатовића, председника Удружења књижевника Србије, нашег познатог писца и песника, најпозванији да покушају да дају одговор на питања зашто Србија пролази кроз вишегодишњу агонију којој се не види крај и зашто немамо национални план. Разлог је очигледан – емисари, настављачи дугог и богатог српског књижевног живота, сагледавају реалност из више углова. То чине, пре свега, као истински уметници, ствараоци, као доказане патриоте, али и као учесници општег друштвеног живота. Проблеми, криза и све оно што иде уз „Србију у транзицији“, дакле, у стопу прате и културу.□

Куда то воде Србију њени политичари, а којим би путем требало да крене?

– Дозволите да на ово питање одговорим као писац, спомињући наслове неких својих књига. Прва на коју ћу упутити је *Кад смо сви били Тито и друге приче*. Објављена је на време, 1994. године, друго издање 1998, а треће минуле, 2008. Томе ћу придодати књигу с индикативним насловом

Ниже и наниже

из 2005. И књигу песама

Слепи путник

из 2007. Јасно је да су сви ти наслови „отворене фигуре“, али би мој посао био јалов ако оно између корица не би било и књижевно релевантно. Књижевност се не прави само за овај тренутак, ма колико да је писцу који не жели да буде произвођач пуке „лепе лажи“ лично искуство незаобилазно „гориво“. С друге стране, када је реч о „вођењу“ некуда, ма куда, неизбежно се сусрећемо с медијски учесталим оперативним појмом „елите“. Она је, наводно, та која треба да буде видовитија од осталих, да трасира „правац кретања“. Домановић нам је на ту тему оставио вечни науч. Елита извесно не може бити оно што се данас тако назива: политички „крем“, група тајкуна, нешто звезда естраде... док су уметници пуки прирепак. И није проблем у овом последњем: мало ко се од писаца који су се окушали у политици, да останем при својој бранши, ту прославио.

Србија би много боље прошла да је у протекле две деценије имала интелектуалну елиту са јасним националним планом и програмом.

—Под истинском елитом подразумевам људе висококвалификоване у најразличитијим доменима, савесне и морално чисте, пожртвоване када је реч не о појединачном и личном, него и о општем добру. Када год смо, у историји, такве људе имали на јавној сцени, Србија је напредовала. Појам општег добра данас је презрен, компромитован до те мере да је онај ко настоји да дела у складу с њим нека врста јавне будале! Када се, и ако се, коначно на сцени појави истинска елита, обележена побројаним вредностима и способностима, моћи ће да се каже да заиста имамо шансу. Наравно, нисам идеалист-утопист који потпуно запоставља гибање маса и мисли да се све решава једним „кључем“. Али сам свестан да су промене у главама најспорије и најтеже. Није лако доћи до освешћења, а уједно је погубно бирати „мамурлук“ као трајно решење.

Да ли Србија има национални програм? Шта он, по вашем мишљењу, мора да садржи?

—Време и историјски проток разнизали су — ако га је икада и било — наш национални програм. Његови обриси су и у прошлости више пута мењани. Мислим да би било најздравије кренути, за почетак, малим корацима. Послужићу се фигуром. Проглашен је недавно велеплан чишћења града. Можда је нешто и учињено, али Београд није, видно, ништа чистији него што је био. Хвала богу да су на појединим уличним местима постављене јавне пепеларе, али ми и даље пљујемо, бацамо опушке и свакојако смеће, сејемо пластику и трагове кућних љубимаца где год стигнемо. Све се то своди на чињеницу да истинског успеха неће бити уколико и ја и све моје комшије не променимо навике, не изађемо пред зграду и властитим рукама не уклонимо смеће које су управо неки од нас засејали. Такви, мали кораци, када говоримо о националном програму, потребни су нам у свим доменима. Колико за почетак, да се вратим ономе што ми је најближе, држим да би ваљало кренути од обнове и јачања свести о јединству српског културног простора. А онда ићи даље, корак по корак... Можда ће ово звучати врло неамбициозно и скромно, али ми морамо да будемо свесни да смо мали народ, и то захваћен великим растакањем. Са Светозаром Стојановићем годинама делим опаску о Србима као „великом малом народу“, како то он формулише, с тим што у мојој интерпретацији то значи да смо народ што подједнако пати од мегаломаније и, не мање, од комплекса инфериорности.

Објасните:

— Кренућу обрнутим редом: обичан поглед на све оно што нас окружује, па чак и на промене у језику, показује колики број наших људи дела по принципу да је све туђе некако боље и слађе. Наравно, на делу су бројни и моћни механизми који такво уверење

подстичу. Иза њих, јасно, не стоје наши пријатељи. Чак је питање колико истинских пријатеља има. На слабог су сви, па и комшије, склони да насрну не би ли штошта и себи прикројили. У исти мах наша традиционална мегаломанија је у бити наша разметност. Толико, наводно, имамо свега и свачега да нам претиче и за одбацивање! Нама, да се вратим књижевности, и класици мало значе. Заборављамо писце које не бисмо смели да заборавимо, не прештапавамо их, не обележавамо њихове јубилеје. Шта ће нам они кад пристижу самопроглашени и „новокомпоновани“, медијски развикани генијалци, макар да је и њима, као и онима који их славе и медијски подржавају и даље проблем конгруенција – односно слагање рода, броја и падежа! Својевремено је од Цанкара, типичног елементарног реалисте, Тарас Кермаунер, словеначки есејист негда омиљен у Београду, направио постмодернисту. Адаптирао га је за ново време. Код нас се, међутим, појављују антологије с циљем да се до краја „побркају лончићи“. Сви писци који су писали на српском језику по универзалном и једино ваљаном начелу су српски писци. Њиховом пореклу, макар било и мањинско, свака част! Али то је, наравно, некњижевна ствар, ствар грађанског опредељења. Свако накнадно „разбрајање“, поготово класика, чист је фалсификат, игра с мртвим душама! Али, ето, и то је данас могуће.

Коме је у интересу да Србија лута без националног плана?

– То лутање иде наруку, погодује, у интересу је – како год хоћете – непријатеља и одрода. Посебну пажњу треба обратити на ову другу реч. Наш језик је старији и мудрији од свих нас, а чињеница да постоји права реч говори да је појава давно препозната и вајкадашња, нешто са чиме смо се и у прошлости сретали и што нас је саплитало.

Шта је приоритет за нас као народ који полако губи и национални дух, традицију, своју културу, идентитет?

– У једном од претходних одговора дефинисао сам скромни, почетни приоритет – наравно, из властитог угла. Умнији од мене извесно могу да формулишу значајније и више приоритете. А наде има док има и живота. Оно што је свакако потребно јесу боља економска ситуација, виши наталитет, очување и развој кључних институција... све што омогућава живот потпунији и смисленији од голог опстанка.

Прокоментаришите проблем Војводине, војвођанског статута и регионализације:

– Када говоримо о Војводини, регионализацији, гледамо, у ствари, репризирану репризу. Било би комично да не прети трагичним исходима. Да ли ћемо се, још једном, исказати као народ склон нехају и забораву, кратком памћењу? Треба поново читати Стерију, још једног полузаборављеног класика. Добра је и она крилатица Бране Црнчевића: „Колико Србија треба да буде мала да не би била велика“. Планери и арбитри глобалне политике изгледа да би радије да нас увере у веродостојност наводног пророчанства Тарабића.

Како оцeњујете политичку атмосферу у земљи с обзиром на економске и друштвене проблеме?

– У целој овој причи приметна је, и мислим да је то најопасније, чувена девиза „Спасавај се ко може“. Макар и на штету ближњих, по сваку цену. Овим одговором ризикујем да ми се пришије оно што сам давно чуо, наиме да сам „ј... моралист“. Подсетио бих, међутим, на знамените француске моралисте. Колико знам, њима нико није саветовао да „иду у цркву“.

Често се коментарише да постоје две Србије. Колико УКС то осећа на својој кожи?

– Пошто је Србија „превелика“, заиста се интензивно ради на томе да се она уситни. Усређитељи и трансформатори Србије вероватно би желели да виде једну, другу, трећу, девету... Србију. Недавно сам био у прилици, говорећи на једном заиста народном скупу у име УКС-а, да кажем како нас занима права Србија. На остатак вашег питања желео бих да одговори „бела књига“ о УКС-у, а надам се да ће се она, једног дана, и појавити.

Да ли то значи да је интелектуална елита разједињена?

– Интелектуална елита није само разједињена него, у овоме часу, не функционише или и не постоји. Постоје само парцијални интереси и удруживање зарад њихове реализације. Да би била присутна, не у смислу какве формалне конституције, интелектуална елита мора да испуни барем неке од претходно поменутих критеријума. И у Брозово доба било је евидентно да је тзв. интелигенција добрим делом „роба“ коју је лако купити. Данас је цена још нижа. Глобални ментори то добро знају и нимало не крију. Ипак, не сумњам да прави људи у бројним поменутих областима постоје. Оно што мањка, да се изразим „научно“, јесте кохезиона сила.

Није ли дошло време да се ствари назову правим именом?

– Одговарам у сопствено име и као „ј... моралист“ јер никада нисам био склон ћутању. Као писац настојим да оно што мислим и доживљавам артикулишем на књижевно релевантан начин. Али нисам бежао ни од публицистике – новинских коментара, на пример, само ако ми се где указало парче јавног простора. Али и тог простора изгледа да је све мање. За крај желим да одговорим наводећи једну песму из своје књиге *Слепи путник*. Њен наслов довољно говори: „Исповест бившег народног јунака у трамвају“.

Добар дан, добри народе!

И потамо се мало, да чича седне.

Одавно нисам кадар стићи ни утећи.

То може право горско звере –

Хајдук, комита, ускок,

Створ вичан опстанку у злу

И на страшну месту.

Само нас, таквих јунака, нема

ни семенка на видику.

Уче нас дисању на сламку

да не почините ништа лудо.

Ал' зло стрпљиво чека,

на мосту ко и на ћуприји.

Беганова мајка никад не заплаче.

Највећа је мудрост трпен-спасен.

Зато намири друмарину,

крвнику дај крварину.

Ако устреба, поново водај опанке!

Мали народ захваћен великим растакањем

Пише: Срба Игњатовић
уторак, 01 септембар 2009 14:20

Буљук, на крају, епских издајица

Прогута станица-ругалица:

Док кућа гори,

Баба се сита начешља!

Разговор водила Биљана Живковић